

ANTONI GELONCH
ORIOl PÉREZ TREVIÑO

QUAN CANTA
LA SIBIL·LA

V I E N A
E D I C I O N S

INTRODUCCIÓ

Des del 16 de novembre de 2010, el Cant de la Sibila forma part del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat, segons una solemne declaració de la UNESCO aprovada aquell mateix dia. Ja abans, el 13 de desembre de 2004, havia estat declarat bé immaterial d'interès cultural per acord del Ple del Consell de Mallorca. I, tot i això, hom té la impressió que encara és un patrimoni desconegut per a molts catalans, malgrat que és una de les poques tonades medievals que estan vives i encara es representen.

Durant l'edat mitjana, després de la gran por mil·lenarista a l'any 1000, aquest Cant es representava a Barcelona, Girona, Vic, València, Montpeller, Ciutat de Mallorca o Tarragona; és a dir, era un cant que s'havia expandit per tots els territoris de la Corona d'Aragó; els unificava i els assegurava un punt de contacte i trobada.

El text del Cant revela una profecia sobre la fi del món i la vinguda del Messies per segona vegada, just el dia del Judici Final, i, tot i que inicialment era proclamat en llatí, des del segle XIII tenim documentació que ens indica que el Cant ja s'interpretava en català, de manera que estem davant d'una de les primeres expressions poètiques en llengua catalana, en la llengua de Jaume I i dels seus descendents, i de la gent dels territoris de la seva Corona. També existeixen versions del Cant en llatí i en llengua provençal.

Avui en dia, aquest drama litúrgic cantat segons el cànon del gregorià encara s'interpreta a les esglésies de Mallorca (inclosa la catedral), a l'Alguer, a la catedral i diversos temples de la ciutat de Barcelona i a la catedral de València, i se n'han fet intents —o la

tradició resta viva— en altres esglésies dels territoris de l'antiga Corona.

Cal constatar, però, que la seva vida no ha estat lineal, que la seva representació no ha estat sempre assegurada i que hi ha hagut motius per dubtar de la seva continuïtat. De fet, el Cant de la Sibil·la fou prohibit seguint les directrius del Concili de Trento (1545-1563), tot i que, afortunadament, aquesta prohibició va ser obviada a les esglésies de Mallorca i l'Alguer, que l'han continuat representant abans de la missa de la nit de Nadal de manera pràcticament ininterrompuda.

I, en aquest punt, convé recordar que tant el Cant de la Sibil·la com el Misteri d'Elx són, de fet, els únics exponents de les representacions litúrgiques prèvies a la reforma que va impulsar i manar Trento que han sobreviscut a la prohibició. Sort en tenim, que se saltessin la prohibició, i sort en tenim, que ambdues representacions siguin avui Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

Al darrer quart del segle xx, el Cant es recupera i torna a sonar, amb tota la seva gravetat, en nombrosos temples del Principat i del País Valencià, en propostes que han reeixit, tot assegurant-ne la continuïtat, i en d'altres que, malauradament, han estat més esporàdiques.

Sigui com sigui, mil anys d'interpretació d'aquesta tonada medieval, que ve de les entranyes del sentiment, de les pors i de les esperances del poble fidel, bé mereixen una obra que en deixi testimoni i n'esbrini els orígens, les adaptacions, les vicissituds, les fortaleses i l'actualitat.

Just per aconseguir aquest objectiu, Antoni Gelonch i Oriol Pérez Treviño s'han posat a treballar amb la idea de presentar, en un primer bloc, les sibil·les i la seva evolució representativa des del punt de vista iconogràfic en els diferents períodes històrics i artístics i, d'altra banda, poder presentar i estudiar, en un segon bloc, els diferents aspectes musicològics que les han anat configurant.

Per això, el lector descobrirà que el text té dues parts diferenciades, però absolutament complementàries.

En una primera part, Antoni Gelonch presenta una introducció històrica del tema de les sibil·les: la denominació, l'evolució quantitativa i temporal, i la realitat del seu estímul i pràctica profètica. Tot seguit, parla de la iconologia i la iconografia de les sibil·les al llarg del temps, amb un especial èmfasi en l'època medieval i l'època moderna, i en els estils artístics que es desenvolupen en aquests períodes, i també estudia amb un especial deteniment les seves representacions pictòriques, gravades i escultòriques.

Per la seva banda, Oriol Pérez Treviño s'endinsa i ens endinsa en el camp de la descoberta fonogràfica del Cant de la Sibil·la amb un estudi aprofundit sobre la seva música i el seu vincle amb els orígens i el reforçament que representa pel que fa als conceptes de comunitat i ritualitat, i acaba presentant una història detallada dels elements escrits i musicals de la seva partitura. El darrer capítol del seu bloc el dedica a la recuperació de la tradició del Cant de la Sibil·la a la catedral de Barcelona.

Ambdues visions, la iconogràfica i la musicològica, són complementàries i ofereixen al lector i a la comunitat acadèmica la possibilitat, per primera vegada, de disposar d'un estudi global del Cant de la Sibil·la i, alhora, permeten resseguir-ne el camí des del mil·lenarisme fins avui.

Esperem que aquesta aportació fixi els paràmetres del coneixement del Cant, ens ajudi a estimar-lo més, sigui ferment de noves recerques i estimuli les ganes de conèixer-lo i d'apropriar-nos-el. Res no plauria més als autors que tots aquests senyals es produïssin abans que arribi «el Jorn del Judici». I esperem que el llibre «parrà qui haurà fet servici».